

Hareketli Protez Kullanan Klinik Öğrencilerinin Hastalarının Memnuniyet Durumu Değerlendirmesi

Evaluation Of Satisfaction Status Of Patients Of Clinical Students Using Removable Prosthesis

ÖZ

Amaç: Diş hekimliği 5. Sınıf klinik öğrencilerinin hazırladıkları hareketli protezlerin kullanımı sonrası hastalarının memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi ve bu yolla alınacak geri bildirimler doğrultusunda protez klinik uygulama eğitimine katkı sağlanmasıdır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Protetik Diş Tedavisi Kliniğinde yürütülmüş, 20 klinik öğrencisinin tedavi ettikleri 47 hareketli protez hastası çalışmada yer almıştır. 6 aydır hareketli protez kullanan hastalardan OHIP-14 ağız sağlığı etki profiline uygun hazırlanan formlar ile geri bildirim alınmış ve klinik öğrencileri tarafından muayeneleri yapılarak protezlerinden memnuniyetleri değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 27.0 paket programı kullanılarak ifadelerle verilen yanıtların her düzeydeki yüzdeleri (n %) belirlenmiştir. Nitel değişkenler arasında ilişki olup olmadığı değerlendirmek için çapraz tablolardan ve Pearson ki-kare testlerinden yararlanılmıştır. p değerleri 0.05'den küçük hesaplandığında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların protezlerini kullanırken telaffuz (p = 0,002) ve tat almaları (p < 0,001) konusunda, ayrıca gerginlik hissetme durumları (p = 0,022) ve protezden beklentilerinin karşılanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Katılımcıların daha önce protez kullanıp kullanmamış olması ile yeni yapılan protezin beklentileri karşılaması değerlendirildiğinde 47 katılımcı arasında yüzdesel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p = 0,887).

Sonuç: Hastaların beklentilerini karşılayacak düzeyde bir protez yapılarak hastaların hayat standartları iyileştirilerek stres ve gerginliği azaltılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diş Hekimliği Klinik Öğrencileri, Tam Protez, Hareketli Bölümlü Protez, Hasta Memnuniyeti.

ABSTRACT

Objective: This study aims to determine patients' satisfaction levels after using removable dentures prepared by 5th-year clinical students of Dentistry and to contribute to the clinical application training of prostheses in line with the feedback received in this way.

Materials and Method: The study was conducted at Tokat Gaziosmanpaşa University Prosthetic Dentistry Clinic, and 47 removable denture patients treated by 20 clinic students participated in the study. Feedback was received from patients who had been using dentures for 6 months using forms prepared by the OHIP-14 oral health impact profile, and their satisfaction with their dentures was evaluated by clinical students who examined them. The data analysis determined the percentages of the responses given to the statements at each level (n %) using the SPSS 27.0 package program. Cross-tables and Pearson chi-square tests were used to evaluate whether there was a relationship between qualitative variables. p values were considered statistically significant when calculated less than 0.05.

Results: Statistically significant differences were found between the participants' pronunciation (p = 0.002) and taste (p < 0.001) while using their prostheses, as well as their feelings of tension (p = 0.022) and the status of their expectations from the prosthesis being met. When the participants' previous use of prostheses and the new prosthesis were evaluated, no significant difference was found in percentage between the 47 participants (p = 0.887).

Conclusion: By making a prosthesis that meets the patient's expectations, their life standards can be improved and their stress and tension can be reduced.

Key Words: Dentistry Clinical Students, Complete Dentures, Removable Partial Dentures, Satisfaction Status of Patients.

Işıl SARIKAYA¹

ORCID: 0000-0002-2172-4724

İlknur USTA KUTLU¹

ORCID: 0000-0001-7532-7954

Kaan YERLİYURT¹

ORCID: 0000-0002-9236-2732

Ozan Can ELMAS¹

ORCID: 0009-0005-2281-953X

Abdullah Sait DAĞLAR¹

ORCID: 0009-0006-3496-9380

Ahmet Doğan IŞIK¹

ORCID: 0009-0003-7984-5179

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi,
Diş Hekimliği Fakültesi,
Protetik Diş Tedavisi AD,
Tokat, Türkiye

Geliş tarihi / Received: 28.08.2024

Kabul/ Accepted: 07.10.2024

İletişim Adresi/Corresponding Adress:

Işıl SARIKAYA

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi,

Diş Hekimliği Fakültesi,

Protetik Diş Tedavisi AD,

Tokat, Türkiye

E-mail: sarikayaisil@gmail.com

Tam Protezler çürük, travma, kemik rezorpsiyonu gibi sebeplerle tüm dişlerin kaybedildiği durumlarda alt veya üst çeneye kalan dokulardan destek alınarak hazırlanan hareketli protezlerdir. Eksik dişlerin yerine yerleştirilen ve bu dişlerin işlevini gören, metal ya da akrilikten yapılan, diş veya diş-doku destekli, ağıza takılıp çıkarılabilen protezlere ise hareketli bölümlü protezler adı verilir (1,2). Tam protez yapımında amaç, hastaya kaybedilen fonksiyonlarını iade etmek, estetik ve fonasyonu sağlamaktır. Protezin başarısı, retansiyon ve stabilitesiyle ilgilidir. Retansiyon, kuvvetlerle protezin mukoperiosteuma göre ilişkisinin değişmemesi, diğer bir ifadeyle fonksiyonel kuvvetler altında protezin bazal oturma sahasından ayrılmaya karşı gösterdiği dirençtir. Protezin stabilitesi ise, kuvvetlerle protezin altındaki kemiğe göre ilişkisinin değişmemesi durumudur. Protez stabilitesi arttıkça retansiyonu da artar (3). Kalan dişleri ve destek dokuları korumak, estetik ve konuşmayı düzeltmek, çiğneme fonksiyonunu arttırmak, hastanın sağlık, konfor ve yaşam kalitesini arttırmak, uzun dişsiz boşlukların varlığı veya serbest sonlanan kretlerin varlığında, aşırı alveol kret kaybında, destek dişlerde kemik desteği yetersizse, karşıt ark desteği gerekliliğinde, maliyet avantajı, hasta talebi ya da erken dönemde diş eksikliğinin telafisi durumları hareketli protezlerin endikasyonları arasındadır (1-3). Hastanın mevcut hareketli protezini ideal şekilde kullanabilmesi için protezin tutuculuğu ve stabilitesi iyi olmalı, çiğneme ve konuşma fonksiyonlarını yerine getirebilmeli, estetik görüntüsü iyi olmalı ve protez kullanımı sırasında ağrı/yanma vb durumlar olmamalıdır. Hastalara protezleri teslim edildikten sonra rutin kontrollere gelmeleri söylenmeli ve mutlaka takipleri yapılmalıdır (2). Ağız sağlığı etki profili olarak tanımlanan OHIP (Oral Health Impact Profile) ölçeği Dünya Sağlık Örgütü'nün de kabul edip kullandığı ağız sağlığının bireyin yaşam kalitesini ölçmekte kullanılan en kapsamlı ve subjektif bir ölçektir (4). Aslı 49 sorudan oluşan anket soruları; fonksiyonel sınırlama, fiziksel ağrı, psikolojik rahatsızlık, fiziksel yetersizlik, psikolojik yetersizlik, sosyal yetersizlik ve handicap varlığını belirlemeye yöneliktir. Klinik şartlarda cevaplanmasının uzun sürmesi ve yaşlıların yapmakta zorlanması sebebiyle genelde soru sayısı azaltılarak kullanılmaktadır (5). Çalışmamızda güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilen OHIP-14 ölçeği baz alınarak hastalara sorulacak sorular hazırlanmış ve protezlerinden memnuniyet düzeyleri tespit edilmiştir. Yeterliliğe dayalı eğitim yaklaşımı Tıp ve Diş hekimliği eğitiminde yaparak öğrenmeye dayanan ve halen güncelliğini koruyan bir eğitim

yaklaşımıdır (6,7). Öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda belirlenmiş bilgi düzeyinde artış ve becerilerde ustalaşma hedeflenmektedir. Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerine hakim olarak öğrenimi yönlendirmelerine olanak sağlar. Klinik uygulamalar aynı zamanda öğrencilerin bağımsız çalışabilmeleri ve yetkin olarak toplum ağız diş sağlığı koruyucusu olabilmeleri için gereklidir (8). Ülkemizdeki Diş Hekimliği Fakültelerinde yaygın olarak 4. ve 5. Sınıf öğrencileri Klinik Uygulama eğitiminde aktif olarak hasta tedavi hizmeti vermektedirler. Öğrencilerin Protetik Diş Tedavisi Kliniğinde çalıştıkları süre boyunca hazırlayıp teslim ettikleri protezlere ait hastalarından dönüt almaları önemlidir. Süre kısıtını göz ardı edecek olursak bu yaklaşım iletişim yeteneklerinin gelişimine ve kaliteli hizmet sunumu hedefine yaklaşmalarını sağlayacaktır.

Çalışmamızın amacı; kalan destek dokuların korunması, estetik ve konuşmanın düzeltilmesi, çiğneme fonksiyonunun artırılması yanında hastanın sağlığının biyolojik ve psikolojik açıdan iyileştirilmesi amaçları ile yapılan hareketli protezlerin kullanımı sonrası hastaların memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi ve bu yolla alınacak geri bildirimler doğrultusunda protez klinik uygulama eğitimine katkı sağlanmasıdır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışma: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Protetik Diş Tedavisi Kliniğinde yürütülmüş ve 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında 5. Sınıf öğrencisi olan 20 klinik öğrencisi ile tedavi ettikleri 47 hareketli protez hastası çalışmada yer almıştır. Hareketli protezini 6 ay kullanmış hastalar kliniğe davet edilerek gönüllü olarak katılımları sağlanmıştır. Katılımcılardan alınan geri bildirimde öncelikle 8 sorudan oluşan bir form (Tablo 1) doldurmaları istenmiş ardından öğrenciler tarafından anamnezleri alınarak klinik muayeneleri yapılmıştır. Klinik muayene sırasında kullanılan protez tipi, protez materyali, ağız hijyeni, protezin retansiyonu, stabilitesi, renk uyumu, genel estetik durumu, oklüzyon, çiğneme durumu, konuşma ve ağrı parametreleri değerlendirilmiştir. Sonrasında katılımcılardan 14 soruluk bir anketi cevaplamaları istenmiştir (Tablo 2). OHIP-14 ağız sağlığı etki profiline uygun hazırlanan formlarda 3'lü likert skalasına göre hastaların memnuniyet seviyeleri araştırılmıştır. Sorulan sorularda hastaların protezden beklentileri, protezleri ile telaffuzları, tat alma hisleri, ağrı durumu ve protezlerinin sosyal ilişkilerine etkisi sorgulanmıştır. Çalışma gruplarının genel özellikleri hakkında bilgi vermek için tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Kategorik değişkenlere ilişki verileri n (%) şeklinde verilmiştir.

Nitel değişkenler arasında ilişki olup olmadığını değerlendirmek için çapraz tablolardan ve Pearson ki-kare testlerinden yararlanılmıştır. p değerleri 0.05'den küçük hesaplandığında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 27.0 paket programı (IBM SPSS Statics for Windows, V27.0 Armonk, NY; IBM Corp.) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıları değerlendirme soruları.

Cinsiyet	K E		
	Evnet	Hayır	Açıklama
Yaş			
Tanımlayıcı Sorular			
Daha önce protez kullanıldı mı?			
Eski protez kaç yıl kullanıldı?			
Daha önce ağız yüz ve çeneden herhangi bir cerrahi operasyon geçirildi mi? (Alveoloplasti, implant vb.)			
Mevcut protez ne kadar süredir kullanılıyor?			
Mevcut protezde onarım, tamir yapıldı mı?			
Protez yenilendiyse eski protezdeki memnuniyetsizlik sebebi neydi ve yeni protezde giderildi mi?			
Protezden beklentileriniz estetik ve fonksiyon olarak nedir, protezleriniz bu beklentileri karşılıyor mu?			
Protez yaptırmaya sebepleriniz nelerdir?			

Tablo 2. Memnuniyet değerlendirme anketi.

Sorular	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile herhangi bir kelimeyi telaffuz etmekte sorununuz oldu mu?			
2. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile tat alma hissizinizin bozulduğunu hissediyor musunuz?			
3. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile ağızımızda ağrılı bir durum yaşadınız mı?			
4. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile yemek yemeyi rahatsız edici buldunuz mu?			
5. Daha önceden, dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimizle ilgili bilinç ve bilgiye sahip miydiniz?			
6. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile gerginlik hissettiniz mi?			
7. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile diyetinizin tatmin edici olmadığı oldu mu?			
8. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile yemeyi yarıda bırakmak zorunda kaldınız mı?			
9. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile protezin gevşemesi konusunda zorlandığınız oldu mu?			
10. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile utanmış bir durum oldu mu?			
11. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile diğer insanlara az da olsa asabi davrandığınız oldu mu?			
12. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile her zaman yaptığımız işinizi yapmada herhangi bir zorluk yaşadınız mı?			
13. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile genelde hayatın daha az tatmin edici olduğu hissine kapıldınız mı?			
14. Dişlerimiz, ağızımız veya protezlerimiz ile ilgili problemler nedeni ile fonksiyonlarınızı tümüyle yapamayacak duruma geldiniz mi?			

BULGULAR

Çalışmamızda 27'si kadın ve 20'si erkek 47 katılımcı yer almıştır. Yaş ortalaması 64,4 olarak tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p = 0,955$). Tablo 3'de katılımcıların

protezlerinden beklentilerinin cinsiyete bağlı değerlendirilmesi sunulmuştur. 47 katılımcının protezlerinden fonetik beklentileri değerlendirildiğinde 25 katılımcı estetik ve fonksiyon açısından iyi olduğunu, 3 katılımcı ise estetik ve fonksiyon açısından protezlerinin kötü olduğunu bildirmiştir (Tablo 4). "Protezleriniz ile herhangi bir kelimeyi telaffuz etmekte zorlandınız mı?" sorusuna verilen cevaplar ile "estetik ve fonksiyon beklentileri" arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p = 0,002$). 27 katılımcı protezleri ile tat almada sorun yaşamadığını bildirmiş olup, protezden beklentilerinin karşılanma durumu ile arasında yine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Protez kaynaklı problemler nedeni ile tat almada bozukluk hissedilenler için, estetik iyi fonksiyon iyi diyenlerle estetik iyi fonksiyon kötü diyenler arasında; ayrıca estetik kötü fonksiyon kötü diyenler arasında yüzdeler anlamlı şekilde farklıdır ($p < 0,001$). Benzer şekilde protez kaynaklı problemler nedeni ile tat almada bozukluk hissetmeyenler için, estetik iyi fonksiyon iyi diyenlerle estetik kötü fonksiyon kötü diyenler arasında yüzdeler anlamlı şekilde farklıdır ($p < 0,001$) (Tablo 5). Katılımcıların protezlerini kullanırken gerginlik hissetme durumları ve protezden beklentilerinin karşılanma durumu arasında yine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p = 0,048$). 14 katılımcı protez kullanımı sırasında gerginlik hissettiğini bildirmiştir (Tablo 6). Katılımcıların protezleri ile ilgili problemlerden ötürü utanma hissetme durumları ve protezden beklentilerinin karşılanma durumu arasında yine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p = 0,022$). 34 katılımcı protez kullanımı sırasında utanma hissetmediğini, 6 katılımcı ise sıklıkla utanma hissettiğini bildirmiştir (Tablo 7). Katılımcıların daha önce protez kullanıp kullanmamış olması ile yeni yapılan protezin beklentileri karşılaması değerlendirildiğinde 47 katılımcı arasında yüzdeler anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p = 0,887$) (Tablo 8). Katılımcıların protez kullanım geçmişi ile protezle ilgili bilinç ve bilgiye sahip olma durumu karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p = 0,219$). Benzer şekilde protezleri ile yemeği yarıda bırakmak zorunda kalma durumları incelendiğinde her iki parametre arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p = 0,779$). Daha önce çenelerinden ağız yüz ve çeneden herhangi bir cerrahi operasyon geçirip geçirmeme durumları ile protez beklentileri karşılaştırıldığında yine istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,706$). Katılımcıların daha önce protez kullanılıp kullanılmaması ile yeni yapılan protezi ile herhangi bir kelimeyi telaffuz edebilmesi açısından da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p = 0,914$).

Tablo 3. Katılımcıların protezlerinden beklentilerinin cinsiyete bağlı değerlendirilmesi.

		Cinsiyet				P değeri
		Kadın		Erkek		
		n	%	n	%	
Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?	Estetik kötü, fonksiyon kötü	4	14,8	4	20	0,955
	Estetik iyi, fonksiyon kötü	5	18,5	3	15	
	Estetik kötü, fonksiyon iyi	1	3,7	1	5	
	Estetik iyi, fonksiyon iyi	17	63	12	60	

Tablo 4. Katılımcıların protezlerinden beklentilerinin fonetik olarak değerlendirmesi.

		Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?								P
		Estetik kötü-fonksiyon kötü		Estetik iyi-fonksiyon kötü		Estetik kötü-fonksiyon iyi		Estetik iyi-fonksiyon iyi		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Protezleriniz ile ilgili problemler nedeniyle telaffuz sorunuz oldu mu?	Katılıyorum	3	37,5	0	0	2	100	20	69	0,002*
	Kararsızım	2	25	5	62,5	0	0	9	31	
	Katılmıyorum	3	37,5	3	37,5	0	0	0	0	

Tablo 5. Katılımcıların protezlerinden beklentilerinin tat alma konusunda değerlendirilmesi.

Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?										
		Estetik kötü-fonksiyon kötü		Estetik iyi-fonksiyon kötü		Estetik kötü-fonksiyon iyi		Estetik iyi-fonksiyon iyi		<i>p</i>
		n	%	n	%	n	%	n	%	
		Protezlerinizle ilgili problemler nedeniyle tat alma hissiniz bozuldu mu?	Katılıyorum	0	0	2	25	1	50	
Kararsızım	6		75	6	75	0	0	5	17,2	
Katılmıyorum	2		25	0	0	1	50	0	0	

Tablo 6. Katılımcıların protezlerinden beklentilerinin protez kullanımına bağlı gerginlik hissetme durumlarının değerlendirilmesi değerlendirilmesi değerlendirilmesi.

Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?										
		Estetik kötü-fonksiyon kötü		Estetik iyi-fonksiyon kötü		Estetik kötü-fonksiyon iyi		Estetik iyi-fonksiyon iyi		<i>p</i>
		n	%	n	%	n	%	n	%	
		Protezlerinizle ilgili problemler nedeniyle gerginlik hissettiniz mi?	Katılıyorum	1	12,5	3	37,5	1	50	
Kararsızım	1		12,5	2	25	0	0	7	24,1	
Katılmıyorum	6		75	3	37,5	1	50	4	13,8	

Tablo 7. Katılımcıların protezlerinden beklentilerinin protezlerinden utanma durumlarının değerlendirilmesi.

		Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?								<i>p</i>
		Estetik kötü-fonksiyon kötü		Estetik iyi-fonksiyon kötü		Estetik kötü-fonksiyon iyi		Estetik iyi-fonksiyon iyi		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Protezlerinize ilgili problemler nedeniyle utandığımız bir durum oldu mu?	Katılıyorum	2	25	7	87,5	2	100	23	79,3	0,022*
	Kararsızım	2	25	1	12,5	0	0	4	13,8	
	Katılmıyorum	4	50	0	0	0	0	2	6,9	

Tablo 8. Katılımcıların protez kullanma geçmişine bağlı olarak protezlerinden beklentilerinin değerlendirilmesi.

		Protez				<i>p</i>
		kullanıldı		kullanılmadı		
		n	%	n	%	
Proteziniz beklentilerinizi karşıladı mı?	Estetik kötü, fonksiyon kötü	6	16,7	2	18,2	0,887
	Estetik iyi, fonksiyon kötü	6	16,7	2	18,2	
	Estetik kötü, fonksiyon iyi	2	5,6	0	0	
	Estetik iyi, fonksiyon iyi	22	61,1	7	63,6	

Çalışmamızda hareketli protezlerin kullanımı sonrası hastaların memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi ve bu yolla alınacak geri bildirimler doğrultusunda protez klinik uygulama eğitimine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda beşinci sınıftaki klinik öğrencilerinin bitirme tezi olarak hazırlanan bu çalışma, ilgili öğrenciler tarafından gerçekleştirilen bir sözlü sunum ile Fakültemiz öğrencileri ve öğretim elemanları ile paylaşılmıştır. Sunum sonrası öğrenci ve öğretim elemanlarından sözel geri bildirimler alınmıştır. Alınan geri bildirimlerde kendileri de sürece dahil oldukları için klinik öğrencilere yönelik olumlu bir öğrenme ortamının oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çeşitli çalışmalarının sonuçları değerlendirildiğinde; hastaların kullandıkları tam protezlerinden memnuniyetleri farklı bir çok etkene bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Estetik gereksinimlerin karşılanması, retansiyon, stabilite ve fonasyon, beklentiler, telaffuz sorunları gibi parametreler bu konuda ilk öne çıkan yakınmalardır (9). Protetik tedavide yapılan hasta memnuniyet çalışmalarında her araştırmacının kendi hazırladığı memnuniyet formlarını hastalara uygulaması, çalışmalar arasında ilişki kurmayı güçleştirmektedir. Diş kayıplarının fonksiyonel, sosyal ve psikolojik etkilerini bir arada bulunduran anketlerin her türlü protezin tedavi sonuçları konusunda önemli bilgi verebileceği bildirilmiştir (10).

OHIP ölçeği 7 temel başlık içermektedir. Bunlar: fonksiyonel sınırlama, fiziksel ağrı, psikolojik rahatsızlık, fiziksel sakatlık, psikolojik sakatlık, sosyal sakatlık ve handikaptır. OHIP-14'ün diş rehabilitasyonu gerektiren kısmi dişsiz ve tam dişsiz hastalar dahil olmak üzere Diş hekimliği koşullarında geçerliliği ve güvenilirliği önemli ölçüde kanıtlanmıştır (11, 12). Bizim sorularımızda da aynı başlıklar üzerinde durulmuş ve hastaların mevcut hareketli protezlerine ait memnuniyetlerini bildirmeleri istenmiştir.

Çalışmamızda hastaların protez kullanım memnuniyetlerinin sorgulandığı sorulara verdiği cevaplar arasında cinsiyete bağlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatürdeki benzer çalışmalarda da cinsiyet ve protez kullanım memnuniyeti arasında bir ilişki bulunamamıştır (9, 13-16). Mumcu ve ark. (9) 50 tam dişsiz hasta ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında 6 ay süre ile kullanılan tam protezlerin hastaların yaşam kalitesi ve memnuniyetlerini değerlendirdikleri çalışmalarında olguların yaş, cinsiyet ve protez sayıları ile yaşam kaliteleri ve memnuniyet seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmişlerdir. Çalışmamızda ayrıca yaşam kalitesi ölçümü yapılmamıştır. Özdemir (17) bir çalışmasında hareketli protez kullanım memnuniyeti ile daha önce

protez kullanımının etkisi arasında bir ilişki olup olmadığını sorgulamış, bizim çalışmamıza benzer olarak sonuçlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmamızın sonuçlarına göre protezden beklentilerin karşılanması durumunu daha önce protez kullanımı olup olmaması konusunda etkilemediği görülmüştür. Bu da göstermektedir ki eski önyargılarını bir kenara bırakarak hastalar yeni protezlerine adapte olabilmektedir.

Kelime telaffuzunda sorun yaşamayan hastalarda estetik ve fonksiyonel beklentinin, sorun yaşayan hastalara oranla daha iyi olduğu çalışmamızda ortaya konulmuştur. Bu yüzden hem klinikte yapılan dişli prova aşaması hem de hastalara protezlerini teslim ederken fonetik kontrollerinin yapılması ve hastaların protezleriyle rahat konuşup konuşamadıklarına hastalarla birlikte karar verip bu aşamaya önem verilmesi hastaların beklentilerini karşılamak için gereklidir.

Çalışmamıza göre protez kullanan hastaların estetik ve fonksiyonları baz alındığında istatistiksel olarak; fonksiyonun iyi olduğu hastada tat almada bozukluk hissinin anlamlı derecede az, ancak fonksiyonun kötü olduğu hastalarda tat alma hissindeki bozukluğun anlamlı derecede fazla görüldüğü ortaya konmuştur. Böylelikle beklentileri karşılanan hastaların tat alma hislerinde olumlu bir etki görüldüğü anlaşılmıştır ki bu durumun psikolojik olması büyük olasılıktır.

Çalışmamızın sonuçlarına göre hastaların hareketli protezlerinin beklentilerinin karşılanmasının beklentisi karşılanmayanlara oranla gerginliklerini anlamlı derecede azalttığı ortaya konulmuştur. Estetik ve fonksiyonun iyi olduğu hastalarda, estetik ve fonksiyonun iyi olmadığı hastalara oranla utanma duygusunun daha az yaşandığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre diş hekimlerine ve protez uzmanlarına önerimiz hastanın estetik beklentilerinin de mümkününce karşılanmaya çalışılması şeklinde olacaktır.

Hastalar Diş hekimliği klinik eğitiminin önemli bir paydaşdır ve hekimlik eğitiminde emeği geçen önemli kişiler olarak kabul edilmelilerdir (18). Ayrıca Diş hekimliğinin diğer branşlarından farklı olarak diş eksikliği olan bireyler protetik tedavi imkanına, sosyal güvenlik kurumunun izin verdiği ölçüde ulaşabilmektedir. Toplumumuzun çoğunluk ihtiyacına yönelik bu çalışmanın fayda sağladığını düşünmekteyiz. Tedavi sonrası yapılacak rutin klinik değerlendirmeler hastalar için de farkındalık oluşturur. Bu sayede daha ekonomik ve ergonomik olarak protezlerini kullanmaları teşvik edilmiş olur.

Çalışmamızın sonuçlarına göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu yapılan protezlerin estetik ve fonksiyon açısından iyi olduğunu bildirmişler yalnızca üç katılımcı estetik ve fonksiyon açısından protezlerinin kötü olduğunu bildirmiştir. Yeni bir hareketli proteze

alışmakta hastaya da büyük görevler düşmektedir. En başta hasta hekimine güven duymayı beklemektedir. Klinik öğrencileri belki de ilk kez yapacakları aşamalarda hastalarına güven vermeli; bir problemle karşılaştıklarında sakin kalmalı hastalarında korku ve endişe yaratmadan olayları çözümlenmeyi öğrenmelilerdir. Çalışmamızın konusuna ilave olarak hastanın gözünden klinik öğrencilerin yaklaşımlarını değerlendiren çalışmaların yapılması protetik tedavilerin başarı şansını artıracaktır.

Hareketli protez kullanımı daha çok ileri yaşlarda artar. Yaşlı insanların yeniliklere adaptasyonunun güçlüğü, unutkanlık, sistemik hastalıklar ya da yaşa bağlı olarak daha benmerkezcil düşünebilmeleri protez memnuniyeti değerlendirmelerinde objektiflikten uzaklaşmalarına neden olabilir. Bu durum çalışmamızın bir kısıtlaması olarak düşünülebilir. Yaş ortalaması 64,4 olan katılımcılarımızın sosyokültürel durumları çalışmaya dahil edilmemiştir. Yaşam kalitesi ölçümü için OHIP-14 skorlaması da çalışmamıza dahil edilmemiştir. Belki bu parametrenin eklenmesi ile sonuçlarda farklılık yaratabilir. Hastalara kontrol seansı öncesi OHIP-14 ölçeği ve protez kullanımının uzun dönem etkileri konularında eğitim verilmesi ilave kriterler olarak ileri çalışmalar için düşünülebilir.

SONUÇ

Hastaların beklentilerini karşılayacak düzeyde bir protez yaparak hastaların hayat standartlarını iyileştirerek stres ve gerginliğini azaltabildiğimiz farkına varabilmek çalışmamızdan çıkarılabilecek önemli bir sonuçtur. Protetik Diş Tedavisi klinik eğitimi süresinin az oluşu nedeniyle uzun süreli vaka takibi yapamayan öğrenciler için bu geri bildirim oldukça değerlidir. Çalışmamızın bir çıktısı olarak klinik öğrencilere uzun vadede karşılaşacakları hastalarının geçmiş tedavilerinin başarısı hakkında bilgi sahibi olmanın önemi ve ayrıca hangi parametreler ile değerlendirme yapmaları gerektiği yaptırılarak öğretilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmanın hazırlanması ve sunumu ile ilgili de geri bildirim alınarak öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmesi yoluyla da klinik uygulama eğitimlerine hiç kuşkusuz katkı sağlanmıştır. Fakültelerde öğrencilerin aktif olarak yer aldığı bağımsız, takım çalışmasına elverişli öğrenim stillerinin benimsenmesi geleceğin diş hekimlerini başarıya götürecektir.

1. McGivney GP, Castleberry DJ. McCracken's Removable Partial Prosthodontics. 9th ed, St.Louis, Mosby; 1995.
2. Çalikkocaoğlu S. Tam Protezler. 3rd ed, İstanbul, Protez Akademisi ve Gantoloji Derneği; 1998.
3. Doğan A, Doğan M. Nötral bölge tespit edilerek tam protez yapımı. GÜ Diş Hek Fak Derg. 1986; 2 (3): 109-125.
4. John MT, Patrick DL, Slade GD. The German version of Oral Health Impact Profile: translation and psychometric properties. Eur J Oral Sci. 2002; 110 (6): 425-433.
5. Allen F, Locker D. A modified short version of the oral health impact profile for assessing health-related quality of life in edentulous adults. Int J Prosthodont. 2002; 15(5): 446-450.
6. Chuenjitwongsa S, Oliver RG, Bullock AD. Competence, competency-based education, and undergraduate dental education: a discussion paper. Eur J Dent Educ. 2016; 22: 1-8.
7. Akaltan F. Diş Hekimliği eğitiminde güncelleme: Eğitim ve öğrenim yöntemleri. Selçuk Dent J. 2019; 6 (5): 1-20.
8. Akaltan F, Öztürk İ. Öğrenci, eğitmen ve hastaların bakış açısı ile diş hekimliği klinik eğitimi. Selçuk Dent J. 2019; 6: 134-147.
9. Mumcu E, Geçkili O, Bilhan H. Tam dişsiz hastalarda yaş, cinsiyet ve protez tecrübesinin yaşam kalitesi ve hasta memnuniyeti üzerine etkisinin incelenmesi. İstanbul Üniv Diş Hek Fak Derg. 2011; 45(2): 57-63.
10. Heydecke G, Tedesco LA, Kowalski C, Inglehart MR. Complete dentures and oral health-related quality of life- do coping styles matter? Community Dent Oral Epidemiol. 2004; 32(4): 297-306.
11. Hegarty A, McGrath C, Hodgson T, Porter S. Patient-centered outcome measures in oral medicine: are they valid and reliable? Int J Oral Maxillofac Surg. 2002; 31(6): 670-674.

- 12.** John MT, Slade GD, Szentpetery A, Setz JM. Oral health-related quality of life in patients treated with fixed, removable, and complete dentures 1 month and 6 to 12 months after treatment *Int J Prosthodont.* 2004; 17(5): 503-511.
- 13.** Özdemir AK, Turgut M, Polat N. Demografik faktörlerin hareketli protez memnuniyetine etkisi. *Cumhuriyet Dent J.* 2003; 6(2): 115-119.
- 14.** Akın H, Tuğut F, Güney Ü, Akar T, Özdemir AK. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve gelir düzeyinin, diş kaybı ve protetik tedaviler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Dent J.* 2011; 14(3): 50-56.
- 15.** Wakabayashi N, Yatabe M, Ali M, Sato M, Nakamura K. The influence of some demographic and clinical variables on psychosomatic traits of patients requiring replacement removable partial dentures. *J Oral Rehabil.* 1998; 25(7): 507-512.
- 16.** Frank RP, Milgrom P, Leroux BG, Hawkins NR. Relationships between the standards of removable partial denture construction, clinical acceptability, and patient satisfaction. *J Prosthet Dent.* 1998; 80(1): 36-45.
- 17.** Özdemir AK. Hareketli protez memnuniyetine protez tipi ve kullanım süresinin etkisi. *Cumhuriyet Dent J.* 2002; 5(1): 57-63.
- 18.** Coelho C, Pooler J, Lloyd H. Using patients as educators for communication skills: Exploring dental students' and patients' views. *Eur J Dent Educ.* 2018; 22: 291-299.